

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 646/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen maksuhäiriömerkintäajan lyhentämisestä yksityishenkilön velkajärjestelyssä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pekka Aittakummun /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 646/2022 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy, jotta asuntolainan vakuusvelasta johtuva velkajärjestelyvelka sekä siitä aiheutuva kohtuuttoman pitkä maksuhäiriömerkintäaika poistuisivat tai ainakin lyhenisivät olennaisesti jo ennen kuin koko asuntovelka on maksettu pois, mikäli velallinen pystyy osoittamaan saaneensa taloutensa hallintaan ja hän on osoittanut kykenevänsä noudattamaan maksuohjelmaa ja

miten muuten edellä mainittuun tilanteeseen joutuneita suomalaisia voisi auttaa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä velalliselle vahvistetaan tämän maksuvaraa vastaava maksuohjelma, jonka loppuun suorittaminen vapauttaa kaikista menettelyn alkamista edeltävistä velkavastuista. Maksuohjelman kesto on tavallisten velkojen osalta pääsäännön mukaan kolme vuotta, eräissä tilanteissa viisi vuotta. Maksuohjelma voi kuitenkin kestää tavallisten velkojen osalta enintään kymmenen vuotta silloin, kun velallinen säilyttää velkajärjestelyssä omistusasuntonsa.

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvan vakuusvelan maksamisen enimmäiskestolle ei ole säädetty ylärajaa. Vakuusvelkaan sovellettavat velkajärjestelyn keinot ovat rajoitetummat, eikä esimerkiksi vakuusvelan määrää voida velkajärjestelyssä alentaa. Sen sijaan esimerkiksi vakuusvelan maksu-aikataulua tai sen jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten määrää voidaan tietyin edellytyksin muuttaa. Rahoitusmarkkinoiden sekä luotto- ja vakuusjärjestelmän toimivuuteen liittyvistä syistä on pidetty välttämättömänä, että esinevakuuksien velkojaa turvaava vaikutus lähtökohtaisesti säilyy myös velallisen hakeutuessa yksityishenkilön velkajärjestelyyn.

Velalliselle myönnettyä velkajärjestelyä koskevat tiedot merkitään Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään velkajärjestelyrekisteriin, jonka tarkoituksena on varmistaa ajantasaisen tiedon saatavuus yksityishenkilön velkajärjestelyasioista tuomioistuinin ja viranomaistoimintaa, velkojien

edunvalvontaa, sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista sekä tilasto- ja tutkimustoimintaa varten. Velkajärjestelyrekisterin kautta tiedot välittyvät myös luotto-tietotoiminnan harjoittajien ylläpitämiin luottotietorekistereihin, joissa useista eri viran-omaisrekistereistä peräisin olevat tiedot yhdistetään luotonhakijan luottokelpoisuutta koskevan kokonaiskuvan luomiseksi. Näitä tietoja tulee täydentämään uusi positiivinen luottotietorekisteri, joka sisältää tietoja luonnollisen henkilön luotoista ja tuloista ja joka on tarkoitus ottaa käyttöön kuluttajaluottojen osalta 1.4.2024.

Vaikka luottotietoja tarkistettaessa ilmi tuleva maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa monella hyvin hankalallakin tavalla merkinnän saaneen henkilön arkielämään, merkinnällä ei kuitenkaan ole hänen kannaltaan pelkästään kielteisiä vaikutuksia. Merkinnällä on tärkeä merkitys muun muassa vastuullisen luotonannon edistämisessä ja ylivelkaantumisen ehkäisemisessä, sillä yleensä merkinnän saaminen viime kädessä katkaisee uusien luottojen myöntämisen ja lisävelkaantumisen. Samaan tapaan myös velalliselle myönnetystä velkajärjestelystä johtuvan maksuhäiriömerkinnän tarkoituksena on osaltaan turvata velalliselle vahvistetun maksuohjelman noudattamista ja ehkäistä velallisen lisävelkaantumista maksuohjelman noudattamisen aikana. Tätä on yleensä pidetty pitkällä aikavälillä sekä velkojien että velallisen itsensä etujen mukaisena.

Kun velkajärjestelyn maksuohjelma päättyy, edellä kuvatun kaltaista tarvetta velkajärjestelyä koskevalle maksuhäiriömerkinnällekään ei lähtökohtaisesti enää ole. Siksi velkajärjestelyä koskevat tiedot tulee voimassa olevan lainsäädännön mukaan poistaa velkajärjestely-rekisteristä sen jälkeen, kun maksuohjelman kesto on päättynyt, ja edelleen myös luotto-tietorekisteristä kuukauden kuluessa siitä, kun tiedot on poistettu velkajärjestelyrekisteristä.

Luottokelpoisuuden arviointi on välttämätöntä sekä luottoa hakevan kuluttajan ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi, että luottoa tarjoavan luottolaitoksen riskienhallinnan ja vakavaraisuuden sekä sitä kautta myös koko rahoitussektorin vakauden turvaamiseksi. Kuluttaja-luotonannossa luotonantajilla on lakisääteinen velvollisuus ennen luottosopimuksen tekemistä arvioida kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa. Pelkkien maksuhäiriötietojen eli niin sanottujen negatiivisten luottotietojen tarkistaminen ei ole riittävää kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi, vaan luotonantajan tulisi hankkia myös muita tietoja kuluttajan taloudellisesta asemasta, kuten kuluttajan tuloista, varallisuudesta, menoista, veloista ja mahdollisista takausvastuista. Mitä suuremmasta lainasta on kyse, sitä seikkaperäisemmät selvitykset ovat tarpeen. Kuluttajaluotonantajia tulee kuluttajansuojalain muutosten myötä myös koskemaan velvollisuus 1.4.2024 alkaen käyttää arvioinnissa positiivisen luottotietorekisterin tietoja. Kun luotonantajalla on saatavissa laajemmalla ja luotettavammalla tavalla tiedot kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi, ei yksittäisellä, esimerkiksi vakuusvelan maksamisen osalta vielä kesken olevalla velkajärjestelyn maksuohjelmalla tulisi yksin olla keskeistä merkitystä luottokelpoisuuden arvioinnissa.

Luottotietolakia on 1.12.2022 lukien uudistettu eräiden yleisimpien maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämiseksi. Uudistuksen tarkoituksena oli erityisesti puuttua sellaisiin kohtuuttomiksi koettuihin tilanteisiin, joissa maksuhäiriömerkintä saattoi pysyä rekisterissä vielä joitakin vuosia sen jälkeenkin, kun merkinnän taustalla ollut velka oli jo maksettu. Nykyään uudistuksen piiriin kuuluva maksuhäiriömerkintä poistetaan luottotietorekisteristä kuukauden kuluessa siitä, kun luottotietotoiminnan harjoittajalle on tullut tieto sen saatavan suorittamisesta, jonka laiminlyönnistä merkintä on alun perin syntynyt. Uudistus oli yksi lukuisista tällä hallituskaudella toteutetuista toimista taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden aseman parantamiseksi.

Uudistuksen yhteydessä ei ehdotettu muutoksia yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevien maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikaan, sillä kyseisten maksuhäiriömerkintöjen säilytysaika on sidottu tiedon säilytysaikaan velkajärjestelyä koskevassa julkisessa viranomaisrekisterissä ja sitä kautta myös maksuohjelman kesto.

Oikeusministeriössä on tarkoitus seurata luottotietolain muutosten ja uuden positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain toimivuutta kokonaisuutena. Seuranta edellyttää lainsäädännön vaikutusten tarkastelua pidemmällä aikavälillä. Seuranta voidaan tehdä esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjen määrää koskevien tilastojen ja ylivelkaantumista koskevan uusimman tutkimustiedon avulla.

Helsingissä 10.1.2023

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson